

Zvonka Zupanič Slavec: Zgodovina zdravstva in medicine na Slovenskem: poglavje Razvoj onkologije

doc. dr. Grošelj Blaž, dr. med. Onkološki inštitut Ljubljana, Zaloška cesta 2, 1000 Ljubljana

prof. dr. Zvonka Zupanič Slavec, dr. med (foto: Matic Štojs)

Profesorica Zvonka Zupanič Slavec, vodilna slovenska raziskovalka zgodovine medicine, je v svojem življenjskem opusu, tetralogiji o zgodovini in razvoju zdravstva na naših tleh (četrta knjiga prihaja na knjižne police prihodnje leto), ustvarila nekaj, kar le redko najdemo pri drugih narodih. Šele ob tako imenitnem ogledalu se lahko zavemo, kako bogata je zgodovina slovenske medicine in koliko briljantnih posameznikov ji je tlakovalo pot.

Tretja knjiga obsega zgodovino in razvoj infektologije, nevrologije, onkologije, dermatovenerologije, zobozdravstva, predkliničnih ved, zgodovino zdravstvenega šolstva in poglavje o razvoju zdravniške zbornice Slovenije.

Format in nekaj kilogramska teža tretje knjige govorita o presežnem delu, ki je kljub obsegu tudi izjemno temeljito in precizno. Že v hitrem preletu je jasno, da je količina zbranih informacij ogromna, tudi za najbolj oddaljene spomine je neredko priložen slikovni dokaz.

Če se omejim samo na poglavje Razvoj onkologije, avtorica predstavi pronicljiv vpogled v razvoj onkologije na Slovenskem – do praktično specialističnega detajla namreč uspe orisati, kako se je področje onkologije vzpostavljalo, od samih začetkov pred dobrimi stotimi leti, pa vse do danes. Ob branju kmalu postane jasno, da je slovenska onkologija že od začetkov v koraku z vsemi svetovnimi trendi in s tedanjimi svetovnimi velesilami. Naj naštejemo le nekaj primerov.

Verjetno gre umeščenosti prvih slovenskih onkologov v prostor srednje Evrope na roko, da so se prva zdravljenja kožnih rakov z obsevalno terapijo (prvi brahiterapevtski pristop) začela skoraj istočasno s tovrstnimi zdravljenji v Ameriki, na območju drugje po avstro-ogrski monarhiji in s podobnimi poskusi v nekaj največjih evropskih mestih. Začetki najzahtevnejših operacij prav tako segajo v prva leta 20. stoletja. Tako so prve odstranitvene operacije zaradi raka na materničnem vratu in telesu opravljali le nekaj let za tem, ko je tovrstno metodo razvil dunajski kirurg dr. Wertheim. Tovrstne uspešne operacije pri nas so v tistem času (ko še ni bilo antibiotikov) indikator ne samo odlične kirurške tehnike posameznika, temveč govorijo tudi o kakovosti vse podporne medicine (anestezija, zdravstvena nega itn.). Leta 1938 ustanovljeni Banovinski inštitut za raziskovanje in zdravljenje novotvorb je bil med prvimi petimi svetovnimi inštitucijami, kjer so se lotili raziskovanja in zdravljenja raka sistematično, centralizirano in multidisciplinarno. Že nekaj let pred tem je tedanji vodilni onkolog doc. Cholewa začel voditi evidenco bolnikov in statistično spremljati pojavljanje raka. Vodilna figura slovenske povojne onkologije pa je bila prof. Božena Ravnihar, ki je z entuziazmom in vizijo zaznamovala dolga povojna desetletja. Na njeno pobudo je bil leta 1950 v Sloveniji ustanovljen prvi evropski register, ki pokriva celotno geografsko območje neke populacije (in tretji v svetovnem merilu), Centralni register raka za Slovenijo. Le leto kasneje so začeli z zdravljenjem s kemoterapevtiki in s tem tlakovali pot onkološki internistiki. Leta 1955 je bila uvedena specializacija iz radioterapije, takrat velika eksotika v evropskem merilu.

Avtorici skozi poglavje Razvoj onkologije uspe stkati čvrsto nit, ki bralca vodi od prve do zadnje strani. Postavljeni so tudi spomeniki velikanom slovenske onkologije – zdravnikom, raziskovalcem, predstojnikom, direktorjem ... – vse od začetkov. Tako je delo tudi kronološki in poimenski leksikon vodilnih oseb. Kot onkologa me je prijetno presenetila globina in jasnost podanih informacij o tudi najbolj kompleksnih konceptih in metodah, ki jih uporabljamo danes. Vsekakor vsakemu, ki ga zanima zgodovina medicine priporočam, da si preberejo, če ne celotne tetralogije pa vsaj poglavja, ki se tičejo njegove stroke.

Gotovo bo vsak prijetno presenečen nad kakovostjo medicine in primerljivostjo s svetom, razvojem in entuziazmom posameznikov, ki so tudi v kasnejših, najbolj svinčenih časih vodili stroko naprej.

Tako sistematične in temeljite enciklopedije razvoja celotnega zdravstva in strok je v tujini težko najti. Profesorica Zupanič Slavec, iskrene čestitke!